

του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Τον θυμάται κάπως βλοσυρό και απόμακρο, αλλά πάντα ντυμένο προσεγγμένα, με λευκό πουκάμισο και παπιγιόν, να εμφανίζεται τακτικά στο σπίτι τους στη μετακατοχική Αθήνα. Ως παιδί, τότε, ο Μάριος Σούσης αγνοούσε τον ρόλο αυτού του επισκέπτη. Χρόνια αργότερα θα μάθαινε ότι ήταν ένας εξαιρετος νομικός – η μόνη ελπίδα τους να διεκδικήσουν την οικογενειακή περιουσία που καπηλεύτηκαν γνωστοί και γείτονες μετά την αιχμαλωσία του πατέρα του στα στρατόπεδα του θανάτου.

«Μετά την Κατοχή σπάνια συζητούσαμε με τη μητέρα μου γι' αυτά τα θέματα. Ήταν ένα παρελθόν που θέλαμε να ξεχάσουμε», λέει ο κ. Σούσης. «Φύλαξε όμως αυτά τα έγγραφα. Από διαίσθηση; Ποιος ξέρει; Σαν ντοκουμέντα μιας εποχής».

Μπροστά του έχει έναν φάκελο φουσκωμένο με κιτριτισμένες σελίδες που φοβάσαι ότι θα λιώσουν μόλις τις αγγίξεις. Τα ανακάλυψε πριν από λίγο καιρό σε κάποιο ντουλάπι η σύζυγός του και σώθηκαν προτού πεταχτούν στα σκουπίδια. Είναι η δικογραφία των καταχραστών.

Σε αυτά τα δικαστικά έγγραφα, με ημερομηνίες που ξεκινούν λίγες εβδομάδες μετά την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων από την Αθήνα το 1944, περιγράφεται η περιπέτεια της οικογένειας Σούση. Μια πιο προσεκτική ανάγνωση, όμως, αποκαλύπτει και πώς ένα μέρος της κοινωνίας αντιμετώπιζε τότε τους Έλληνες Εβραίους. Ήταν μια ταραγμένη εποχή, στην οποία καθένας φανέρωνε τον πραγματικό του χαρακτήρα.

Στην Ερμού

Το κατάστημα της οικογένειας Σούση μετρούσε ήδη αρκετά χρόνια λειτουργίας στο νούμερο 18 της οδού Ερμού, προτού οι γερμανικές δυνάμεις πατήσουν στην πρωτεύουσα. Αρκούσε μια ματιά στο εσωτερικό για να καταλάβει ο πελάτης γιατί ονομαζόταν

«Ακροπόλ». Οι ραφιέρους με τα εμπορεύματα, μεταξωτά υφάσματα και ευρωπαϊκά παλτά πολυτελείας, στηρίζονταν σε κίονες δωρικού ρυθμού.

Όταν όμως έφτασαν στην Αθήνα τα νέα για τις πρώτες διώξεις των Εβραίων από τους ναζί στη Θεσσαλονίκη, ο ιδιοκτήτης Ζακ Σούσης έλαβε τα μέτρα του. Όπως κατέθεσε αργότερα η σύζυγός του, Λουίζα, αποφάσισε να «αποκρύψει και να φυλάξει (τα εμπορεύματα) μέχρι της παρόδου της θεομηνίας». Εμπιστεύτηκε έναν γείτονά του που διατηρούσε έκθεση επίπλων στην οδό Βουλής. Τον Ιούλιο του 1943 ο αχθοφόρος Σπύρος Ιωνάς μετέφερε στον επιπλοποιό μεταξωτές κάλτσες, παλτά και υφάσματα συνολικής αξίας 2.000 λιρών Αγγλίας.

Χρειάστηκαν τέσσερα δρομολόγια, από διαφορετικές πορείες για να μην κινήσει υποψίες.

Η οικογένεια κρύφτηκε για λίγο καιρό σε σπίτια φίλων στο Χαλάνδρι, ώσπου κάποια στιγμή ο Ζακ Σούσης απαίτησε από τον επιπλοποιό να του επιστρέψει τα εμπορεύματα. Εκείνος αρνήθηκε επανειλημμένως. Δεν δίστασε, σύμφωνα με τη δικογραφία, να απειλήσει τη Λουίζα Σούση ότι θα τους καταδώσει στους ναζί. Σχέδιο της οικογένειας ήταν κάποια στιγμή η διαφυγή στην Αίγυπτο. Δεν κατόρθωσαν ποτέ όμως να το φέρουν εις πέρας.

Όπως φαίνεται στα δικαστικά έγγραφα, ο επιπλοποιός είχε βεβαρημένο ποινικό μητρώο. Είχε καταδικαστεί παλιότερα σε «πρόσκαιρα δεσμά 15 ετών» για την απαγωγή, τον βιασμό και την απόπειρα φόνου 15χρονης στη Γλυφάδα. Είχε και άλλες δύο καταδίκες για υπεξαίρεση και απόδραση.

Παρά τις προφυλάξεις που πήρε ο Ζακ Σούσης δεν στάθηκε τυχερός. Συνελήφθη από τους Γερμανούς και φυλακίστηκε με άλλους Εβραίους στο Χαϊδάρι. Εκεί, γνωρίζοντας ότι κινδυνεύει η ζωή του, παρακάλεσε τον συγκρατούμενό του Ραφαήλ Παρίτση να βρει τη σύζυγό του και να την πείσει να διεκδικήσει τα εμπορεύματα. «Σε παρακαλώ», του είπε σύμφωνα με στοιχεία της δικογραφίας, «αν δεν γυρίσω θα μείνουν στους πέντε δρόμους».

Ο Παρίτσης επρόκειτο να αποφυλακιστεί γιατί είχε βαπτιστεί χριστιανός και είχε κάνει μεικτό γάμο. Ο Σούσης όμως θα οδηγούνταν αρχικά στο Αουσβιτς. Εκεί σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει συλλέξει ο γιος του, Μάριος, τον τοποθέτησαν στους ζοντερκομάντο: αιχμαλώτους που αναλάμβαναν τη μεταφορά των πτωμάτων από τους θαλάμους αερίων

στα κρεματόρια.

«Ήταν ασύλληπτο και τρομερό. Ένας άνθρωπος, ένας έμπορος που κοιτούσε τη δουλειά, το μαγαζί και την οικογένειά του να τον βάζουν να καίει πτώματα», λέει ο Μάριος Σούσης. Στον πατέρα του έδωσαν το νούμερο 182679 σύμφωνα με ένα έγγραφο που διασώθηκε από το Αουσβιτς. Ο Ζακ Σούσης όμως δεν θα επέστρεφε ποτέ στην Ελλάδα.

Κατά την κατάθεσή του στον ανακριτή, ο επιπλοποιός αποποιήθηκε κάθε ευθύνη. Ισχυρίστηκε ότι ο Ζακ Σούσης ήταν χαρτοπαίκτης και χρωστούσε χρήματα. Εφερε μάλιστα ως μάρτυρα έναν ακόμη έμπορο που είχε καταχραστεί προϊόντα του Σούσης, εις βάρος του οποίου εκκρεμούσε άλλη ποινική διαδικασία. Δεν κατάφερε να πείσει όμως το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών. Με βούλευμά του τον Σεπτέμβριο του 1945 παρέπεμψε τον 48χρονο επιπλοποιό σε δίκη.

Η «χιτλερική κατάρα»

«Από του 1943 η εν Ελλάδι χιτλερική κατάρα ήρχισε να παρουσιάζει τας εκδηλώσεις της σαδιστικής μανίας προς αφανισμόν της ατυχούς φυλής εις την οποίαν ανήκεν ο Σούσης», έγραψαν οι δικαστές και απέρριψαν τα επιχειρήματα του επιπλοποιού χρησιμοποιώντας μεταξύ άλλων και ένα στερεότυπο: Ο Σούσης, έγραψαν, δεν γινόταν να χρωστάει μεγάλα ποσά ακόμη κι αν έπαιζε χαρτιά, «λαμβανομένης της φυλετικής στοργής του προς τα χρήματα».

Εκριναν ακόμη ότι ο Ζακ Σούσης δεν γινόταν να ψεύδεται, βασιζόμενοι μεταξύ άλλων στοιχείων και μαρτυριών και στις τελευταίες του λέξεις πριν μεταχθεί στο Αουσβιτς: «Κατά τας ώρας εκείνας της απογνώσεως ο Σούσης μεταγόμενος εις Γερμανίας εγνώριζεν ότι βαίνει προς το μοιραίον. Δεν είναι άλλως δυνατόν παρά να έλεγε την πλήρη αλήθεια (στον συγκρατούμένό του Παρίτη) εν επίγνωσει ότι οι λόγοι του έχουν χαρακτήρα τελευταίας παραγγελίας και υποθήκης προς την σύζυγόν του».

Το κλίμα της εποχής αποτυπώνεται και σε ένα ακόμη σημείο του βουλεύματος: «Οι ενταύθα ισραηλίται με την καρδιαν τρέμουσαν ήρχισαν γνωρίζοντες ποια μοίρα περιμένει την ζωήν και την περιουσίαν των να λαμβάνουν όσα μέτρα ηδύναντο προς εξασφάλιση των περιουσιακών των αγαθών και της ζωής των».

Οι μήνες πέρασαν, αλλά οι υπαίτιοι τελικά δεν κάθισαν στο εδώλιο. Το 1946 βάσει νόμου για αποσυμφόρηση των φυλακών παρέλυσε η ποινική αγωγή και ματαιώθηκε η διαδικασία στο Κακουργιοδικείο. Ακολούθησε συμβιβασμός.

Οι παλιοί υπάλληλοι του Ζακ Σούση δέχθηκαν να στηρίξουν τη Λουίζα, δουλεύοντας αμισθί και κρατώντας μερίδιο μόνο από τις εισπράξεις του μαγαζιού μέχρι να ορθοποδήσει η επιχείρηση. Ωστόσο η προσπάθειά τους σε μια Ελλάδα που ακόμη δεν είχε βγει για τα καλά από τη δίνη των συγκρούσεων δεν ευδοκίμησε. Επειτα από αρκετές αναποδιές, αρχικά η μητέρα και τα παιδιά στη συνέχεια κατόρθωσαν τελικά να αναβιώσουν την επιχείρηση, να την επεκτείνουν (απέκτησε νέα έδρα και ξεκίνησε εξαγωγές υφασμάτων) και να τη διατηρήσουν ζωντανή μέχρι τη δεκαετία του '80.

«Δεν αισθάνομαι πικρία», λέει ο Μάριος Σούσης κλείνοντας τον φάκελο της οικογραφίας, για την οποία ετοιμάζεται να γράψει ένα βιβλίο. «Τελείωσαν αυτά. Τώρα κοιτάμε μπροστά».

Πηγή: [εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 4.3.2017](#)